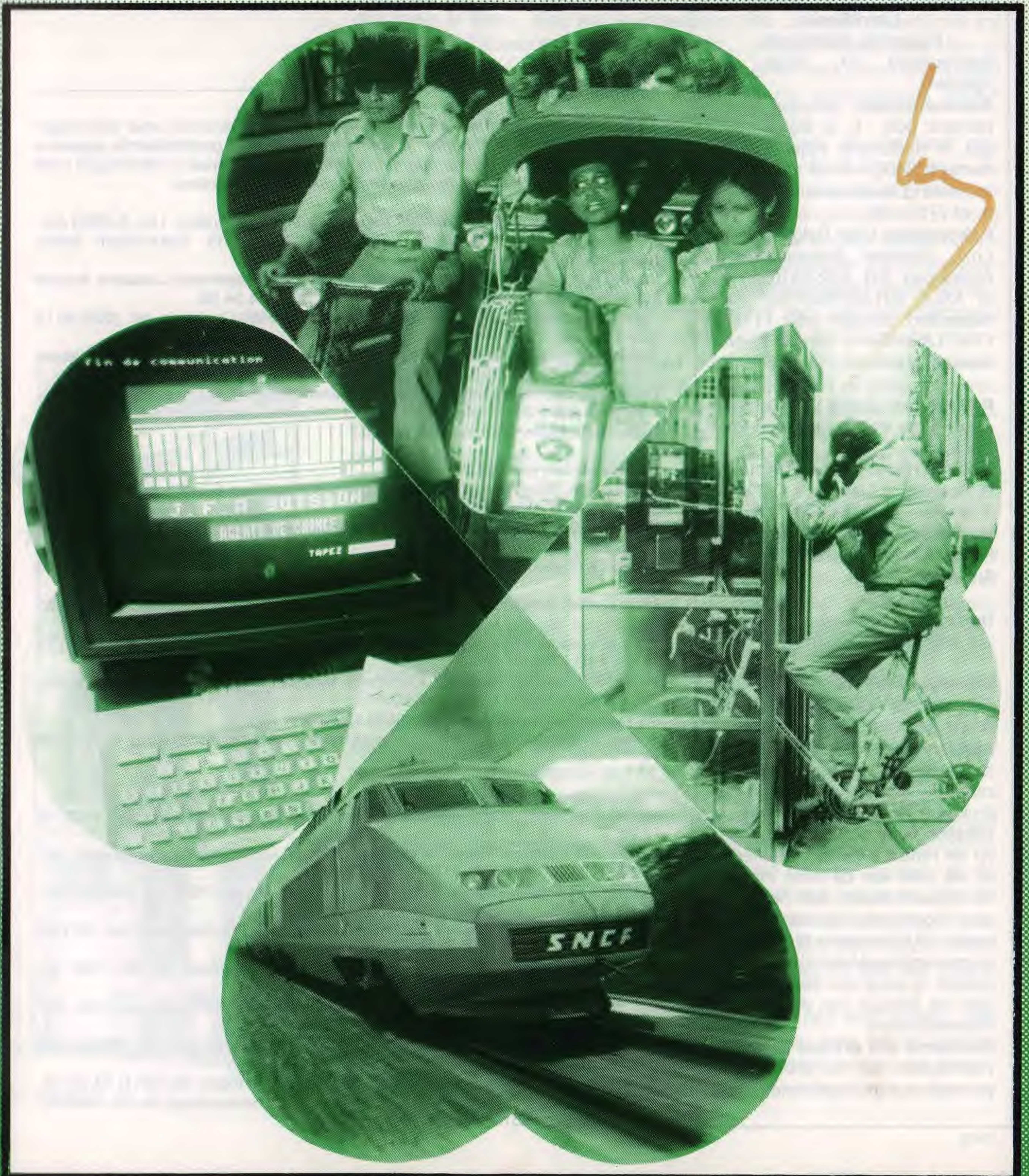
Tweemaandelijks tijdschrift
26ste jaargang 1995/3 (153)
mei-juni

Horizon taal

ISSN 0772-540 X Afgiftekantoor: ANTWERPEN X

Horizontaal – Tweemaandelijks tijdschrift, uitgegeven door de Vlaamse Esperantobond v.z.w., 26ste jaargang. Horizontaal is de voortzetting van *Esperanto Panorama.*

Redactie en administratie (België): Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen, tel.: 03/234 34 00, telefax: 03/233 54 33; (Nederland): Libro-Servo Esperanto-Nederland, Marnixstraat 57, 2023 RB Haarlem.

Abonnementen: Gewoon abonnement: 600,– fr. in België, 33,– gld. in Nederland; vijfjarig abonnement: 2400,– fr. of 132,– gld.; levenslang abonnement: 15 000,– fr. of 775,– gld.

Rekeningen: Voor België telkens t.n.v. Vlaamse Esperantobond, Antwerpen KB 402-5510531-55 of ASLK 001-2376527-06; voor Nederland: postgiro rek.: 111278 t.n.v. Libro-Servo Esperanto-Nederland, Haarlem.

Redacteurs: Guido Van Damme, Jean-Pierre VandenDaele en Paul Peeraerts.

Medewerkers: W.M.A. De Smet, R. Rotsaert, I. Lievens, I. Durwael, J. Schram, J. De Mulder, e.a.

Verantwoordelijke uitgever: Paul Peeraerts, Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen.

Horizontaal verschijnt de eerste van elke oneven maand.

Bijvoegsels bij **Horizontaal** worden slechts toegestaan als ze keurig gedrukt zijn en in onberispelijk Nederlands of Esperanto zijn opgesteld. De kosten veroorzaakt door het bijvoegen van het drukwerk worden gefactureerd.

Teksten voor publikatie moeten op de redactie toekomen uiterlijk op de 1ste van de even maand. De redactie houdt zich het recht voor ingezonden teksten, advertenties of bijvoegsels te weigeren of grammaticaal/stylistisch aan te passen. In geval van discussie beslist het Bestuur van de Vlaamse Esperantobond.

Overname van artikels is vrij, op voorwaarde dat de bron wordt vermeld en een presentexemplaar

Lijst van adressen van alle plaatsen in Nederland en Vlaanderen waar inlichtingen over Esperanto kunnen worden ingewonnen. Voor meer gedetailleerde gegevens over de clubs verwijzen we naar de activiteitenkalender waar u inlichtingen vindt over de activiteiten die in de volgende 3 maanden zijn gepland.

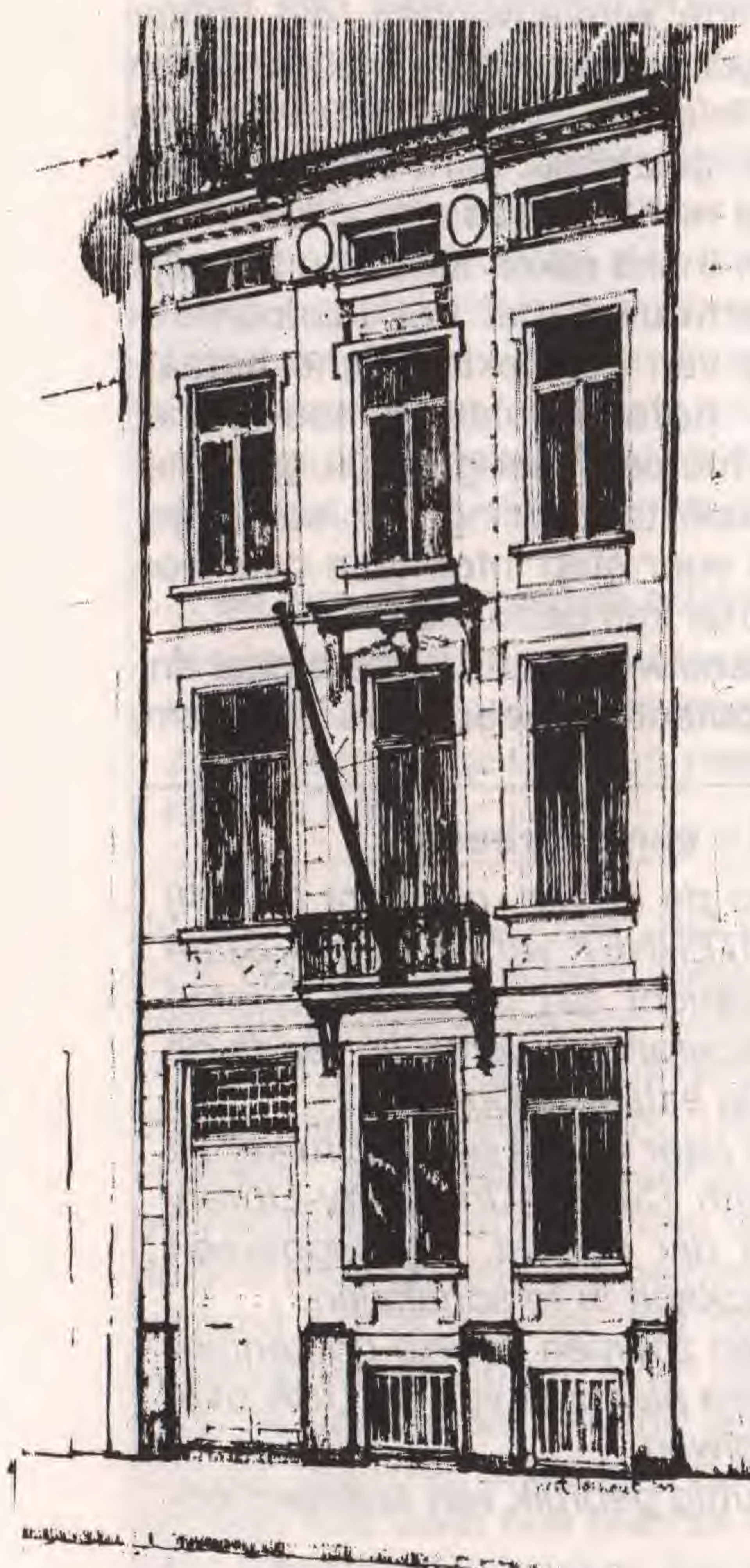
Vlaamse Esperantobond/Flandra Esperanto-Ligo Frankrijklei, 140, B-2000 Antwerpen. Tel.: (03) 234 34 00, Fax.: (03) 233 54 33. Elektronisch adres: fel@eunet.be,
Vlaamse Esperanto Jongeren Vereniging/Flandra Esperanto Junulara Asocio p/a Frankrijklei 140, B-2000 Antwerpen. Tel.: (03) 234 34 00.
Fervojistoj L. De Sutter, Frère-Orbanstraat 210, B-8400 Oostende, tel.: (059) 50 18 25.
Hoofdkantoor van de Esperanto Wereldbond/Centra Oficejo de UEA Nieuwe Binnenweg 176, NL-3015 BJ Rotterdam, tel.: (010) 436 10 44.
Esperanto Scoutsvereniging/Skolta Esperanto-Ligo (SEL) Arie Bouman, Driesdreef 8, B-9030 Gent. Tel.: (09) 227 48 41. SEL heeft groepen of leden in Diepenbeek, Gent, Halle, Oostende en Tienen.)

Bestuursleden van FEL:
Ivo Durwael, (Voorzitter, Informatie, Esperantohuis) Paul Gilsonlaan 5, 2650 Edegem. Tel.: (03) 440 30 92.
Wim M.A. De Smet, (ondervoorzitter, Europese zaken) Hertendreef 12, 2920 Kalmthout. Tel.: (03) 666 99 49.
Johan Van Eenoo, (secretaris) Stationsstraat 27, 8380 Lissewege. Tel.: (050) 54 40 03.
Marc Cuffez, (hulpsecretaris) Elisabethlaan 295, 8400 Oostende. Tel.: (059) 80 85 17.
Flory Witdoeckt, (financiën) Witte-Nonnenstraat 9A, 8400 Oostende. Tel.: (059) 70 29 14; Fax: (059) 80 23 42.
Henny Jacques-De Ketelaere, (onderwijs) Miræusstraat 26, b3, 2018 Antwerpen. Tel.: (03) 237 15 67.
Jef Geraerts, Boendersstraat 12, 3670 Meeuwen.
Walter Vandenkieboom, Witte-Nonnenstraat 9A, 8400 Oostende. Tel.: (059) 70 29 14.

Contactadressen van de groepen
AALST *La Pioniro*, Hugo Dossche, Asserendries 103, B-9300 Aalst, tel.: (053) 70 17 89.
ALKMAAR Hans ten Hagen, Middenweg 587, NL-1704 BH Heerhugowaard, tel.: (02207) 17 918.
ALMELO G.C.A.M. Dercks, Ootmarsumsestraat 47, NL-7607 AX Almelo, tel.: (0546) 819403.
AMERSFOORT W.P. Roelofs, Vosseveldlaan 16, NL-3768 GM Soest, tel.: (02155) 154 73.
AMSTERDAM (FERN-sekcio) J. Hardeveld, Ruimtevaartlaan 33, NL-1562 BA Krommenie, tel.: (075) 28 70 18.
ANTWERPEN *La Verda Stelo*, p/a Frankrijklei 140, B-2000 Antwerpen, tel.: (03) 234 34 00.
ARNHEM R.J.W. Poort, Sellersmaat 60, NL-6903 XM Zevenaar, tel.: (08360) 337 90.
BERINGEN T. Geerdens, Schomstraat 53, B-3582 Beringen, tel.: (011) 43 30 78.
BEVERWIJK *Stelrondo* N. Moerbeek-Bartels, Zwaansmeerstraat 48, NL-1946 AE Beverwijk, tel.: (02510) 310 79.

Voorlopig schrijf ik u nog steeds toe vanop papier. Maar, zoals je kan lezen op p. 5, heeft de Vlaamse Esperantobond al zijn eigen opritje naar de Informatiesnelweg, en misschien – binnen afzienbare of onafzienbare tijd – behoort Horizontaal *tot het verleden en wordt het „geformateerd" tot* Digitaal. *Dan hoef je geen papier meer vast te pakken, je hoeft niet meer op de te late post te wachten, je hoeft zelfs niet meer te wachten tot de redactie klaar is met het nummer. Het enige wat je moet doen is je computer – een PC volstaat – via een modem te verbinden met de Informatiesnelweg, en hop daar ga je, je belt gewoon aan bij de computer van de Vlaamse Esperantobond en je begint maar te lezen, alles wat je interessant lijkt. Je hoeft je zelfs niet tot de Vlaamse Esperantobond te beperken... de hele wereld gaat voor je open... Alleen zul je wel heel goed moeten leren selecteren om tussen alle rommel juist die spulletjes te vinden die jou aanbelangen. Wordt het een soort leven op een immense vuilnisbelt?*

Wat er ook van zij, schaalvergroting wordt het wel. En dat heeft ook zijn implicaties voor taalgebruik. Dat heeft alle schaalvergroting: in de computerwereld, in de politieke wereld, in de zakenwereld. Ook het taalgebruik wordt door de informatiesnelweg „aangetast". En zo krijg je een botsing van belangen: enerzijds zijn er de economische belangen van uitbaters en toeleveraars aan de gigantische informatiesnelweg, die onbeperkte bewegings- en incasseringsvrijheid eisen; anderzijds zijn er de taalbelangen en taalangsten van wie zich bedreigd voelt. Daartussen ligt een nevelig gebied waarin economische belangen en belangen van taal en cultuur door elkaar vloeien. De ene worden dan aangewend, om de andere te verdoezelen of af te remmen. De andere worden gebruikt om de ene te verdrukken en te fnuiken. Een aanvaardbare tussenoplossing ligt misschien wel voor de hand, maar wordt door slechts weinigen als zodanig erkend, laat staan aanvaard.

Schaalvergroting voor de enen betekent onherroepelijk ook schaalverkleining voor de anderen. Een eilandje in een vijver, in een meer, in een zee of in de oceaan: ook al blijft het eiland even groot, relatief wordt het steeds kleiner en de kans dat het overspoeld wordt, wordt steeds reëler. Zo gaat het ook met taal: hoe groter de wereld waarin je je moet bewegen en hoe kleiner het aantal sprekers van jouw taal, des te minder kans heb je dat jouw taal zal overleven. Dialecten gaan er aan – dat zal wellicht weldra blijken wanneer de resultaten van een dialectonderzoek dat onlangs werd uitgevoerd, bekend zullen zijn. (Het unieke aan dat onderzoek is, dat het honderd jaar geleden ook al eens werd gedaan. Zo kan men voor de eerste maal in de geschiedenis echt resultaten vergelijken.) Maar ook de talen van vele kleine etnische groepen gaan er aan als gevolg van de schaalvergroting.

Deze schaalvergroting via de informatiesnelweg is het kernthema van dit nummer. Daarrond zijn tal van artikelen geschreven, die echter in los verband bij elkaar hangen. Het ene dient om het andere, soms onrechtstreeks, te illustreren, ook al is de band niet erg sterk. Zo kan één artikel bijvoorbeeld een bepaald effect nader beschrijven. Of de artikels iets met Esperanto te maken hebben? Tja, de vraag is meer of Esperanto iets met de rest te maken heeft. Horizontaal *wil vooral naar de einder kijken.*

Op dezelfde manier hebben ook de foto's en het kaft weinig met de rest te maken. Ze refereren aan een idee, een woord soms, zonder meer. Verder zijn ze bedoeld om de tekst wat op te smukken, te verluchten, gewoon als adempauze... en uitleg vinden wij er verder meestal niet bij nodig.

gvd

Snelwegen van de toekomst

of grenzeloze communicatie... in al zijn betekenissen

Enkele weken geleden had in Brussel, op initiatief van de Amerikaanse minister van Buitenlandse Betrekkingen, Al Gore, een top van de G7 plaats over de „informatiesnelweg". De Vlaamse premier Vanden Brande wil een Vlaamse „informatiesnelweg" organiseren via een samenwerking van buitenlandse bedrijven met de kabelmaatschappijen. In maart stelde op zijn beurt het geprivatiseerde Belgacom een samenwerking voor met de kabelmaatschappijen, eveneens voor een informatiesnelweg. Belgacom werd daarin bijgetreden door de nationale minister voor verkeer en communicatie, Elias Di Rupo, en door de Waalse gewestregering. In Vlaanderen werd het voorstel echter „koel" onthaald.

Eind januari maakte de Vlaamse pers (kranten en tijdschriften) bekend, dat zij aansluiting zochten op Internet, het wereldwijde computernetwerk dat informatie van en naar alle uithoeken van de wereld brengt. De Vlaamse Esperantobond is reeds enige tijd aangesloten op Internet. [Lees daarover meer in de kadertekst die dit artikel begeleidt.]
Terwijl iedereen druk bezig is met het opengooien van de internationale communicatiegrenzen, levert de Vlaamse Cultuurminister, Weckx, een titanenstrijd om de TV-zender VT4 van de Vlaamse kabel te houden.
Het zoemt en snort en suist dus wereldwijd op de telecommunicatiemarkt, en hoewel er heel wat wordt geschermd met vrije communicatieuitwisseling, en culturele waarde, is de enige echte ondertoon toch, zoals in de beroemde film *Cabaret*, het luid gefluisterde ... MONEY!

Kwantiteit en kwaliteit

Nog niet eens zolang geleden, pak weg tien, vijftien jaar, gingen steeds meer stemmen op over het „overaanbod" op de boekenmarkt. En inderdaad kan men zich afvragen of veel van wat geschreven – en gedrukt – wordt, niet evengoed ongeschreven had kunnen blijven. (Of *Horizontaal* daarbij hoort, laat ik aan het oordeel van de lezer!) Intussen is zich hetzelfde fenomeen aan het voltrekken op de elektronische informatiemarkt. Daarbij doet er zich echter een vreemd fenomeen voor: klaarblijkelijk heeft men enkel oog voor de „kwantiteit van de informatie" en de „snelheid waarmee die kan worden getransporteerd". De technische kant van de zaak wordt grondig belicht. Wat je nodig hebt is een telefoon, een computer en een modem... en dan?
Informatie over de beschikbare informatie wordt niet zo vlot verstrekt. Er worden enkele voorbeeldjes gegeven vanwat je bijvoorbeeld kan doen: de wisselkoersen in Wall Street opvragen, of het weerbericht van één of andere exotische bestemming. Maar informatie over de structuur van de ter beschikking gestelde gegevens, over hoe je je over die informatiesnelweg kan bewegen zonder in de massa te verdwalen. Daarover wordt in alle talen gezwegen.
Wij kunnen wat vandaag gebeurt, vergelijken met andere, gelijkaardige vernieuwingen, die echter veel geleidelijker gebeurden. Bij de invoering van de telefoon of de televisie, groeide het net en de gebruikers slechts geleidelijk aan. Eerst raakten enkelen vertrouwd met het medium, stilaan nam dat uitbreiding, en thans raken kinderen letterlijk „spelenderwijs" vertrouwd met het telefoontoestel. De invoering van de elektronische betaalkaart verloopt op dezelfde manier: hoewel het aantal gebruikers meteen heel groot is, gaat het maar om één enkele toepassing, en iedere gebruiker krijgt stap voor stap informatie over hoe hij zijn plastic kaartje kan gebruiken.
Met de informatiesnelweg gaat het helemaal anders. Het aantal potentiële gebruikers is enorm,

Kwakkelbabbel – een voorbeeld

Op 31 03 (let op de datum, net voor 01 04!) verschijnt op INTERNET vanuit Illinois State University het bericht dat president Clinton beloofd heeft Esperanto te leren en reeds de vraag stelde: „Kie estas McDonalds?"
Nauwelijks 4 uur later vraagt een gebruiker uit Australië via Edith Cowan University-Library bevestiging van dat bericht. Hij suggereert zelfs Michael Jackson in te schakelen.
De volgende uren zoemen talrijke ontkenningen vanuit diverse plaatsen van de USA over de informatiesnelweg.
Voorwaar een nuttig gebruik van spitstechnologie!

De Vlaamse Esperantobond op de informatiesnelweg

Monato, Horizontaal en *Vertikale,* de drie tijdschriften van de Vlaamse Esperantobond, waren bij de eerste tijdschriften in de Esperantobeweging, en misschien wel de eerste in België, die via de informatiesnelweg te bereiken waren. Wie een tekst voor een van die bladen op zijn computer intikt, hoeft die niet meer in een enveloppe te stoppen, maar kan die rechtstreeks naar de computer van de Bond zenden. Er bestaat daarvoor een belangrijk voordeel. Een artikel dat via een modem wordt verzonden, hoeft niet opnieuw te worden ingetikt. Dat spaart enerzijds tijd in het produktieproces. Anderzijds is er het element veiligheid. Vermits het artikel niet hoeft te worden overgetikt, is het risico op zetfouten nihil. Wie een foutloos artikel verzendt, krijgt ook een foutloos artikel op papier. En *laste, sed ne balaste,* is er natuurlijk het prijskaartje. Elektronische post kost heel wat minder dan een postzegel.

Over een elektronisch prikbord...

Dat verzenden via modem kan op twee manieren gebeuren. Als je alleen een computer met modem hebt, en geen elektronisch adres (je weet wel, zo'n aantal letters en cijfers met een apestaart @ ertussen), dan laat je je modem gewoon het elektronisch prikbord van de Vlaamse Esperantobond opbellen (nummer (03) 234 12 60, tussen 7 uur 's avonds en 7 uur 's morgens) en je zendt je tekst door. 's Morgens voor dag en dauw zal hij klaar liggen bij de redacteur.

... en een elektronisch adres

Als je bovendien over een elektronisch adres beschikt, dan wordt het nog eenvoudiger. Je zendt je tekst gewoon op naar fel@eunet.be en klaar is Kees.

Je kan het elektronisch adres of prikbord natuurlijk ook gewoon gebruiken om een boodschap door te zenden, bijv. om je op een tijdschrift te abonneren, om te vragen hoeveel geld er nog op je FEL-rekening staat, enz. Heb je een elektronisch adres, dan krijg je het antwoord op dat adres; heb je dat niet, dan krijg je van FEL gratis een postbus op het elektronisch prikbord, waar je je post met het modem gaat ophalen.

Alle informatie bij je thuis

De informatiesnelweg is er echter niet alleen om teksten te verzenden of te ontvangen, maar ook om informatie op te zoeken. Wil je als beheerder van de Bond weten of er ooit op een bestuursvergadering iets is beslist over het een of ander onderwerp, dan bel je even het elektronisch prikbord, je haalt de verslagen van de bestuursvergaderingen op, en je vraagt je computer te zoeken naar het gezochte trefwoord. Beslist stukken eenvoudiger dan alle saaie verslagen te moeten doorlezen.

Stel dat je je meent te herinneren dat het Esperanto voor „robotfoto" *memorbildo* is, maar je bent niet zeker of dat wel gebruikt wordt; wel je vraagt, weer via het prikbord, alle artikels op uit *Monato* over, zeg maar, *krimo,* en wellicht is het onderwerp „robotfoto" daar wel aan de orde.

Op dezelfde manier kan je via het elektronisch prikbord vernemen welke boeken er in voorraad zijn bij de Bond en hoeveel ze kosten.

Heb je een computer met modem maar nog geen elektronisch adres? Vraag dan bij de Vlaamse Esperantobond de gratis brochure *La bultenejo de Flandra Esperanto-Ligo* waarin je alle inlichtingen vindt over het elektronisch prikbord en zet zo je eerste stappen op de elektronische snelweg! pp

de gebruikstoepassingen zijn ook vrijwel eindeloos. Wanneer al die gebruikers – zowel commerciële als private – ook nog willekeurig hun ideeën in het net kunnen spuien, is de stap naar de totale chaos slechts zeer klein. Het aanbod en de vereiste technische vaardigheden zijn zo overweldigend dat enkel een geleidelijke initiatie de gebruiker op weg kan helpen. Intussen gaat de evolutie echter zo snel, dat de kloof tussen het gekende en het nog te leren steeds groter wordt i.p.v. te verkleinen. Daarbij verliest men uit het oog dat men met al die informatie niets kan doen, als men niet weet hoe men ze kan vinden.

Een bibliotheekgebruiker bezit in principe alle kennis die in een bibliotheek aanwezig is, op voorwaarde dat hij op een bekwame en doelgerichte manier gebruik kan maken van de catalogussen, „de kaartensystemen". Bibliotheekbezoeken en het vertrouwd worden met catalogi is thans dan ook een volwaardig onderdeel van het basisonderwijs. In de meeste scholen staat een geregeld bezoek aan de bibliotheek, met begeleiding, op het programma. Het is duidelijk dat ook voor de informatiesnelweg zulk begeleidingsprogramma hoogst noodzakelijk is.

Open venster, gesloten deur

Intussen is het met die „onbeperkte toegankelijk-

heid" tot de informatiesnelweg echter ook veel minder goed gesteld dan men eigenlijk wil doen uitschijnen. De strijd tussen minister Weckx en VT4, die zich in het Vlaamse medialandschap afspeelde, is eigenlijk ook tekenend voor het internationale landschap. Tussen de Verenigde Staten en Europa woedt een hevige strijd voor ofwel de „vrij toegankelijke markt", ofwel de „bescherming van culturele diversiteit en eigen taal". Op 21 maart keurde de Europese Commissie een richtlijn goed, waarin Europese kabelmaatschappijen worden verplicht 50 % van hun programma-aanbod te besteden aan Europese produkties. Hoewel de BRTN bijvoorbeeld hieraan ruim voldoet (70 %), halen zij dat (hoge) cijfer enkel wanneer ze alle programma's (ook shows, gespreksprogramma's, sportuitzendingen enz.) in rekening brengen. Wanneer enkel „film" in ruime zin wordt gerekend, dan halen zij dat cijfer niet. En juist hiervan liggen ze in Europa wakker. Want de filmindustrie... het zijn ook hier de economische factoren die een hoofdrol spelen.
Door de enorme technische voorsprong die de Amerikanen hebben, dreigen Europese bedrijven uit de boot te vallen. Vandaar de Europese richtlijn, vandaar de weigering van Europa om de steun aan de filmindustrie stop te zetten. Indien alle steun aan de Europese film wordt ontzegd, indien alle belemmeringen worden opgeheven, dan zal er wellicht geen plaats meer zijn voor een Europese filmindustrie.
Het mag vreemd lijken dat deze mening opgeld maakt, op een ogenblik dat de Belgische film – toch een zeer kleine macht – internationaal relatief goed scoort met o.a. een Oscar-nominatie voor Daens enkele jaren geleden; een Golden Globe en eveneens een plaats onder mogelijke Oscar-genomineerden voor Farinelli, grote waardering voor Taxandria van Raoul Servaes of een prijs voor een verfilming van een choreografie van Anna-Teresa De Keersmaeker.
Heeft *Time* gelijk wanneer het in een artikel (27 feb. 1995, p. 37 e.v.) beweert, dat de Europese filmindustrie zo'n grote moeilijkheden heeft, omdat Europa gewoonweg geen films maakt die het publiek aantrekken; dat men enkel films maakt om de subsidie op te strijken, in plaats van subsidies te krijgen om een film te maken? Deze bewering wordt eigenlijk bijgetreden door Hugo Claus in zijn jongste boek, Belladona. Ook de reportage op de BRTN (in Boulevard) over de Vlaamse TV-feuilletons poogde aan te tonen dat dit genre in wezen niet veel verder staat dan bij het begin van de televisie toen „Schipper naast Mathilde" in de Vlaamse huiskamers binnenbrak. Toch kan men de vraag stellen, of het gros van de Amerikaanse produkten, die nu ons scherm teisteren, inhoudelijk en kwalitatief zoveel beter zijn.
En er is nog iets anders: de Amerikanen schermen met de vrije markt, voor iedereen gelijke kansen, voor iedereen dezelfde voorwaarden om zijn product aan de man te brengen. Maar wat zijn gelijke kansen. In het bovenvermelde artikel van *Time* lezen we: „Europese film-export naar de

Bekentenissen van een reactionair is het nieuwste boek van ex-BRTN-journalist Geert Van Istendael. Het boek is een verzameling essays die beschouwd kan worden als een intellectueel zelfportret van de auteur. In één van die essays beschrijft hij zijn liefde voor de Nederlandse taal en geeft hij zijn visie op de steeds toenemende populariteit van het Engels.
Het Engels bloeit en groeit en het verdedigt zich niet, maar dat Engels redt zichzelf wel. Er zijn meer dan genoeg mensen die het dagelijks spreken en schrijven en dus vind je er meer dan voldoende die zorg dragen voor hun taal, professoren uit Oxford, Lagos of Sydney of schrijvers die in Antibes wegkwijnen of een doodgewone groenteman uit Poughkeepsie. Omdat Engels zo massaal wordt gebruikt, gaat er een bijna onweerstaanbare wervende werking van uit. En vergeten we ten slotte niet dat het Engels over een kolossaal commercieel apparaat beschikt dat genadeloos jonge mensen aanrandt waar ook ter wereld. Het middel is eenvoudig: uitsluiting, isolement. Je adoreert Angelsaksische muziek, films, politieromans, filmsterren of je hoort niet bij de groepen waar je zo graag bij wilt horen. In de hele wereld is Engels, zeker Amerikaans Engels, de taal van het geld, dus de taal van de macht, dus drager van een begeerd cultureel model. Wie poen heeft spreekt Engels. Het Engels is de taal van de baas en is dus de baas.
In hetzelfde essay vind je ook:
Wij in Vlaanderen weten precies wat het betekent als mensen je komen vertellen dat je taal niet geschikt is om te worden gebruikt in de grote, serieuze wereld. Tientallen jaren hebben ze ons dat verteld in het Frans, de mensen die ons diep verachtten, die ons wilden dwingen tot een eeuwig verblijf in de achterkeuken of nog liever in de stal.
Het Engels is geen haar beter. Frans en Engels, dat zijn grote talen. Hun nadelen zij zo groot als zijzelf.
Geert Vanhecke

Verenigde Staten is nooit belangrijk geweest, omdat ondertiteling of dubbing bij Amerikanen weerzin wekt." Het taalelement heeft vanaf het begin van de film een belangrijke rol gespeeld, en verklaart gedeeltelijk de technische voorsprong die Amerika heeft weten op te bouwen. En heeft iemand al ooit de vraag gesteld, wie moet opdraaien voor vertaalkosten bij filmprodukten? Tot nog toe wordt voetstoots aanvaard dat die bij de ontvanger liggen: wij draaien op voor de ondertiteling. Nochtans zou het niet meer dan fair zijn, te eisen dat films – ondertiteling incluis – worden aangeboden, net zoals een gebruiksaanwijzing voor toestellen in de taal van de streek moet worden verstrekt (zonder hogere kostprijs wel te verstaan).
Men zou moeten beginnen te beseffen dat zonder die vertalingen wij eigenlijk te maken hebben met een minderwaardig produkt. En hoewel dat voor een film moeilijk te illustreren is, kan een voorbeeld uit een andere sector verhelderend zijn.

De techniek aanpassen aan de mens

Wijlen Audrey Childs-Mee, auteur van het Esperantoleerboek *Saluton* en nauwgezet proeflezer van *Monato*, had de gulden stelregel dat „de machine zich moet aanpassen aan de eisen van de mens, niet de mens aan de mogelijkheden van de machine". Bij computers merken we echter iets vreemds. Het Engels heeft de eigenschap dat het geen letters met accenten heeft. En wat merken we aan vele computers en computerprogramma's... Precies, zodra er letters met accenten nodig zijn, zit je in de problemen en moet je je toevlucht nemen tot allerlei truukjes. Voor frequent voorkomende accentletters – zoals die uit het Frans en het Duits – is er nu een bijna[1] standaardoplossing. Ook voor de Esperantotekens zijn er dank zij de toewijding van talloze esperantisten-computergebruikers deugdelijke oplossingen gevonden. Maar ik durf bekennen dat telkens weer de namen van Tsjechen, Polen, Serviërs en Kroaten mij telkens weer voor hopeloze problemen stellen. Is een computer die niet over een heel arsenaal van vlot vlottende accenten beschikt – dit wil zeggen, accenten die je willekeurig

1. Het gaat slecht om een „bijna" oplossing, omdat bij aansluiting op een telefoonlijn een computer zijn informatie kan versturen in groepjes van 7 of van 8 bits (afhankelijk van het programma). Bij 8 bits is er geen probleem, maar bij doorzenden per 7 bits moet ook voor de Franse accentletters een beroep worden gedaan op „ontwijkingstruukjes" zoals het accent afzonderlijk versturen of vervangen door een speciaal teken. Achteraf kan een programma er dan wel voor zorgen dat dat teken en de volgende letter wordt omgelezen als een accentletter.

boven, onder of tegen elke letter kan plaatsen – eigenlijk geen minderwaardig produkt, vergeleken met een gewone pen, die dat wel kan?

Edelman, bedelman

Wie echter meent dat het in deze problematiek gaat om een strijd van één tegen allen, van de goede kleintjes tegen de boze grote, heeft het lekker mis. Het gaat hier geenszins om een conflict in de filmindustrie, niet alleen over de relaties tussen Europa en Amerika, niet louter om het Engels tegen de rest.
In feite gaat het om de grondhouding van wie toevallig de beste kaarten in handen heeft. In de Europese Unie treffen we een zelfde houding aan: in „Enkele beschouwingen omtrent de rol en functie van het Nederlands", een referaat in de bundel „De toekomst van het Nederlands in de Europese Unie", een boek dat elders in dit nummer wordt besproken, stelt Guido Naets: „... dat Frans- en Engelstaligen nogal gemakkelijk hun eentaligheid vergeven wordt, terwijl Nederlandstaligen verondersteld worden moeiteloos, ja zelfs aangeboren meertalig te zijn en er niet eens verdienste aan te hebben, en er nog minder de voordelen van hoeven te plukken. We moeten van die vanzelfspre-

kendheid zien af te komen en boter bij de vis eisen voor onze meertaligheid". En hier blijkt ook de ware aard van elk politiek streven: Als we bij de kleintjes, de onderdrukten horen, dan willen we wel luid protest laten horen; staan we echter in andere situaties toevallig aan de kant van de sterken, dan passen we met alle genoegen dezelfde strategie toe, die we even tevoren nog hebben aangevochten.
Het is zoals het verhaaltje van de „taalpenning" in de scholen, een bekend verhaal van Ernest Claes: „Het was leerlingen verboden hun moedertaal, het Nederlands, te spreken; overtraden zij dat verbod, dan werd hen een penning in de hand gestopt. Wie op het einde van de dag of de week de penning had, werd gestraft." Een identiek verhaal heb ik gelezen in verband met het Nederlands en het Surinaams (Edgar Cairo, in *Ons Erfdeel*) en in verband met het Frans en het Bretoens (in *Franca Esperantisto*).
Vanuit deze wetenschap is het makkelijk te begrijpen dat het Esperanto, dat een beroep doet op fundamentele eerlijkheid, het opzij zetten van alle voordelen en privilegies – ook, maar vooral wanneer men zich in een machtspositie bevindt – nog een lange weg heeft af te leggen.

gvd

In *Trends* (20 januari 1995) lees je in een artikel van Lode Claes dat een statistiek over taalonderwijs in Europa uit *The Economist* bespreekt, het volgende:

„Alleen in Vlaanderen moet het Engels zich tevreden stellen met de derde plaats, want 98 % van de Vlaamse leerlingen studeert allereerst Frans, „so as to understand their Francophone Walloon compatriots" (om hun Waalse landgenoten te kunnen verstaan). In welke mate deze behoefte wederkerig is, valt hier niet te lezen: de statistiek gaat alleen over de grote concurrerende Europese talen.
[...]
Toch kan men niet anders dan vaststellen dat de belangrijke plaats van het Frans in Vlaanderen de andere Europese talen in de weg zit. [...] De drie grote talen tezamen worden dus in Vlaanderen duidelijk minder aangeleerd dan in Nederland.
[...]
De Vlamingen gingen samen met de Nederlanders in het verzet toen Frankrijk een voorkeurpositie bepleitte voor vijf talen [...], maar een meer geraffineerd Frans voorstel is dat iedere leerling in het secundair onderwijs in Europa niet één, maar twee vreemde talen zou aanleren.
Hiervoor kunnen genoeg grote universalistische en multiculturele argumenten aangevoerd worden, maar in feite komt het voorstel de plaats van het Frans ten goede. Ten koste van het Duits allicht, en zeker van het Engels.
[...]
Bij het beschouwen van taalsituaties en politieke voorstellen daarover mag men [...] geen enkel ogenblik uit het oog verliezen dat een taalsituatie de identiteit kan dienen of beschadigen. Die taalsituatie wordt niet gemaakt door de intrinsieke kracht van de taal, maar door de krachten en de machten die erachter staan.

In beweging

Salto en la estontecon...

Belangrijk voor een Beweging is dat het woord „beweging" niet wordt beschouwd als een deel van een titel, maar dat het een weergave is van een werksfeer. Een beweging van vrijwilligers leeft maar als er een sfeer heerst van vrijheid, initiatief, creativiteit en verandering.

Wanneer mensen samen iets willen realiseren zijn er echter ook regels nodig. In een beweging heet dat dan „Statuten en reglementen". Die moeten er zijn om de nodige eenheid en harmonie in het werk te verzekeren. Het is de grote verdienste van onze vorige voorzitter, Wim De Smet, dat hij dit werkkader heeft uitgewerkt door een reeks *regularoj* voor te stellen en door de beheerders te laten stemmen. Het is een tweede verdienste van Wim De Smet, dat hij de Raad van Beheer heeft geherwaardeerd. Gedurende jaren kwam die Raad maar 1 of 2 keer per jaar samen en de meeste beheerders wisten eigenlijk nauwelijks wat hun rol was. In het voorbije werkjaar is de Raad negen maal samen geroepen. De aktievelingen voelden zich daardoor meer betrokken bij het beleid van hun beweging.

Die initiatieven en vernieuwingen zijn een goede basis voor onze toekomstige werking, op voorwaarde dat we ons niet laten inpakken in de nieuwe reglementen. Volgens mij is een eensgezind oordeel van beheerders nog altijd belangrijker dan een reglement. Er is een quorum vereist voor een geldige stemming van de Raad van Beheer en afwezigen kunnen voortaan hun mandaat doorgeven aan een andere beheerder: zo wordt het nemen van beslissingen *en petit comité* voorkomen. Maar als wij reglementen te stroef gaan toepassen, dan riskeren we verstarring.

Met alle risico's die veralgemening meebrengen, durf ik het toch zo voorstellen dat we dan zouden omslaan van een beweging in een instituut. Het verschil tussen een beweging en een instituut zou ik – op gevaar af alweer in een cliché te vervallen – als volgt willen tekenen: in een instituut is de voornaamste zorg het behoud van hetgeen al verworven is; in een beweging bestaat nog geloof in groei. Daarom is er in een beweging meer durf en bewegingsvrijheid nodig.

Wat nieuw initiatief betreft liggen de vooruitzichten goed. Het nieuwe bestuur bestaat uit acht leden. Dat is een aantal dat in de geschiedenis van de Vlaamse Esperantobond nooit eerder werd gehaald. De vorige voorzitter solliciteerde voor een belangrijke betrekking in het buitenland en stelde zich niet meer kandidaat voor het voorzitterschap. Verheugend is echter dat hij het ondervoorzitterschap aanvaardde en zo zijn initiatieven en zijn nieuwe contacten verder kan onderhouden en uitbouwen. Wim krijgt trouwens de leiding over een nieuwe commissie, nl. die van „Europese zaken".

Onder de andere leden van het bestuur werden de taken als volgt verdeeld: Johan Van Eenoo blijft secretaris, maar mag hulp verwachten van Marc Cuffez. Flory Witdoeckt krijgt beroepshalve haast dagelijks te maken met het ontleden en beoordelen van balansen. We konden niemand beter treffen als kassier. Roland Rotsaert, de vorige penningmeester, wil zijn jarenlange ervaring en doorzicht blijven ten dienste stellen als lid van de Commissie voor Financiën. Die commissie wordt nog versterkt door het nieuwe bestuurslid Jef Geraerts. Henny Jacques wil zich voornamelijk bezig houden met het Esperanto-onderwijs. Ingrid Lievens verlaat weliswaar het bestuur, maar blijft actief meewerken als verantwoordelijke voor de commissie „Leden". Walter Vandenkieboom, die ons al dikwijls heeft verrast met het benaderen van belangrijke personen, die moeilijk te bereiken zijn, krijgt de „Public Relations" van onze bond voor zijn rekening. Ikzelf neem de leiding over de commissies „Informatie" en „Esperantohuis".

Al is de ploeg nog zo veelbelovend, toch geloof ik niet dat we ons meteen moeten bezondigen aan het maken van grootse plannen. Ik denk dat we er in de eerste plaats best naar streven om de kwaliteit van al wat we traditioneel doen wat op te vijzelen. Het regelmatig bijeenroepen van de beheerders bevorderde zonder twijfel een gevoel van samenhorigheid. Als we dat nog kunnen versterken en stilaan leren de problemen van één actieveling gezamenlijk op te lossen, dan komt er zeker spontaan heel wat meer beweging in onze Beweging. Dan komt de drang om meer naar buiten te treden en meer van ons te laten horen wellicht vanzelf. Dan stellen we de toekomst veilig voor stagnatie en verstarring.

Krijg je zin om iets meer te doen in onze organisatie. Je bent welkom!

Ivo Durwael, Voorzitter

Talen met uitsterven bedreigd

Als reactie op ons artikel over de waarde van het Nederlands, en onze mening dat het gevaar voor het „uitsterven" van het Nederlands tot nog toe niet zo groot is, werd ons een artikel toegestuurd over het uitsterven van talen. Het verscheen in De Standaard *(1 maart 1995). We geven hier de belangrijkste punten weer en vullen het aan met enkele eigen gegevens.*

Van de zesduizend talen die er op de wereld nog over zijn, is negentig procent onderweg te verdwijnen. Hooguit zeshonderd talen zijn niet bedreigd. Het aantal talen daalt ongeveer even snel als de wereldbevolking stijgt. Voorbeelden van met uitsterven bedreigde talen zijn o.a. de Eskimo-talen, of de Indianen-talen van Noord-Amerika. Zo telt Californië vijftig inheemse Indianentalen, waarvan de meeste nog door hooguit tien oude mensen worden gesproken. Elk jaar sterft wel ergens de laatste spreker van een Californische taal.[1] Tussen twintig en vijftig procent van de huidige talen worden niet meer aan kinderen aangeleerd.

De dominante talen zijn niet handiger, eenvoudiger, gemakkelijker dan de anderen. Ze worden toevallig gesproken in landen met een grotere bevolking en, nog belangrijker, ekonomische en politieke macht. Dat het Nederlands zich in Vlaanderen onder het dominante Frans kon uitwerken, heeft te maken met de economische opgang van Vlaanderen en met het feit dat het Nederlands elders in onbedreigde vorm bestond.

Het spijtige van het verdwijnen van talen is, dat er nog zoveel andere dingen samen met de taal verdwijnen. Met de taal van een Amazonestam verdwijnen bijvoorbeeld ook de namen van geneeskrachtige planten en vooral de kennis over die planten. Eskimo's onderscheiden tal van sneeuwvarianten, Afrikaanse veehouders onderscheiden een hele reeks runderkoppen. Lokale plaatsnamen, vaak in uitstervende of uitgestorven talen, leren ons veel over de geschiedenis van de streek. Maar je moet ze dan wel kunnen ontcijferen. Ga eens aan de mensen in Frans-Vlaanderen vragen wat de namen van hun dorpen betekenen...

Onderzoekers menen dat tweetaligheid de beste dam is tegen het verdwijnen van talen. Maar daarmee moet men dan wel vroeg beginnen, voor het zesde levensjaar. Nadien kan je nog wel andere talen leren, maar het gaat veel moeilijker. En wat belangrijk is, je hoort dan alles met de oren van je eigen taal. Kleine kinderen daarentegen, hebben nog universele oren. Zij kunnen nog alle klanknuances die in welke taal dan ook voorkomen, waarnemen.[2] Vanaf zes jaar vermindert deze capaciteit snel. Bij twaalfjarigen is ze vrijwel volledig verdwenen. Vanaf dan is het veel moeilijker de specifieke klanken van een taal te herkennen en te reproduceren. Denk daarbij aan de Engelse „th" of de Duitse „w"; of aan het onderscheid tussen r en l waarmee Japanners en Chinezen zo gewillig worden getypeerd.

Door dit laatste fenomeen wordt trouwens ook Esperanto getroffen. Zo hebben sprekers van vrijwel elke taal bepaalde uitspraakkarakteristieken. Voor het Nederlands is dat bijvoorbeeld het verschil in uitspraak tussen c en s (vaak hoor je het woord danci [dantsi] als [dansi] uitgesproken), of het stemloos maken van stemhebbende medeklinkers aan het eind van een woord. In *Esperanto Aktuell* (1995/2, p. 14) verscheen een artikel over de typische uitspraakfouten van Duitstaligen. Het artikel stelde trouwens *„okulfrape"* de vraag: *Ĉu esperantistoj estas subaveraĝe kapablaj ĝuste prononci?* gvd

1. Meer dan 10 jaar geleden las ik in dezelfde krant een artikel over een expeditie van antropologen, die in Zaïre een nog niet beschreven taal wilden gaan optekenen. Er waren nog zes mensen die die taal spraken. Toen de expeditie echter ter plaatse kwam, stelden zij vast dat zij veel nuttiger werk konden leveren met ontwikkelingswerk dan met taalbeschrijving. Het hangt er inderdaad maar vanaf waar je de prioriteiten legt. De belangrijkheid van taal is slechts relevant in zijn maatschappelijke context. Ze bestuderen kan interessant zijn, maar heeft geen zin als haar sprekers sterven van de honger.
2. Enige tijd geleden hoorde ik een verklaring waarom Nederlandstaligen het gemakkelijker zouden hebben om vreemde talen te leren dan bijvoorbeeld Fransen of Engelsen. Het Nederlands zou namelijk meer klanknuances hebben dan beide andere talen, waardoor Nederlandstaligen dus ook nog gemakkelijker die klanknuances in andere talen kunnen herkennen.

Vele kleintjes, of één grote?

In de reeks „Voorzetten" – een reeks van studies uitgegeven door de Nederlandse Taalunie – verscheen nr. 45, *De toekomst van het Nederlands in de Europese Unie.* Het is een verslag van een studiedag die op 23 oktober '93 te Brussel werd gehouden. Het verslag bevat de referaten, een samenvatting van de discussie met de zaal en in bijlage de „Officiële taalregeling in de Europese Unie" en een presentatie van „Plantalen als oplossing voor het talenprobleem in de EU".

„Voorzetten" kan je best vergelijken met „Esperanto-Documenten", die de Vlaamse Esperantobond uitgeeft. Ze belichten aspecten van de Nederlandse taal en de taalpolitiek die Nederland en Vlaanderen voeren. Alleen is de Taalunie een veel prestigieusere instelling, opgericht door de Nederlandse en de Belgische staat, met meer financiële armslag. Eén van zijn doelstellingen is het Nederlands en de Nederlandse cultuur te promoten. Uit de studies blijkt nochtans, dat het promoten van het Nederlands op gelijkaardige problemen stuit als het promoten van het Esperanto.

Laat ons nu echter terugkeren naar nr. 45. Het verslag schets de positie van het Nederlands en de algemene taalsituatie in de Europese Unie. Opvallend daarbij is een zekere discrepantie tussen de „wettelijke" realiteit en de „dagelijkse" realiteit. In dat verband is de bijdrage „Overzicht van de reële taalsituatie in de Europese Unie" het lezen waard. Daaruit blijkt dat uiteindelijk drie grote talen (Engels, Frans en Duits) het laken naar zich toe proberen te halen. Daarin slagen zij vooral in die situaties waarbij het publiek niet rechtstreeks betrokken is. In voorbereidende commissies en werkgroepen wordt vaak overgeschakeld op het gebruik van „werktalen". Verheugend daarentegen is het feit dat het Nederlands lang niet bij de zwaksten hoort. Het is veeleer de kleinste van de groten dan de grootste van de kleinen. Toch blijkt uit deze bijdrage dat er de facto een taaldiscriminatie in de Europese Unie bestaat.

De positie van het Nederlands wordt duidelijk geschetst met zijn statusniveau. Status wordt o.a. gemeten aan 1. het aantal moedertaalsprekers; 2. het aantal staten waarin de taal „officiële taal" is; 3. de studiesterkte, d.w.z. het aantal mensen dat de taal leert – en hier scoort het Nederlands te zwak; 4. de economische sterkte.

Het is dan ook belangrijk dat een taal politiek ondersteund wordt. Het promoten van het onderwijs, het instellen van leerstoelen Nederlands aan buitenlandse universiteiten zijn daarin belangrijke activiteiten. De gebeurtenissen rond Eurocorps en het Merkenbureau tonen trouwens aan dat enige politieke vasthoudendheid wel degelijk zijn vruchten afwerpt. Anderzijds blijkt dat bijvoorbeeld bij de ontwikkeling van „vertaalprogramma's" het Nederlands niet aanwezig is. Enerzijds is dat te wijten aan een te weinig assertieve houding van de Nederlandse en Vlaamse overheid, anderzijds ook door te hoge financiële eisen. De groten staan er immers op dat de kleintjes zelf opdraaien voor de financiële meerkost om hun taal in het programma op te nemen.

Het VEV hield een sterk pleidooi voor het behoud van de nationale talen. De spreker wijst erop dat in communicatie met locale arbeiders het gebruik van de locale taal economisch belang heeft. Het verzekert namelijk een efficiëntere communicatie en als gevolg daarvan een beter rendement. Het kan echter ook gewoon van levensbelang zijn de locale taal te gebruiken. Het risico van ernstige arbeidsongevallen is verre van denkbeeldig wanneer bijvoorbeeld veiligheidsvoorschriften of gebruiksaanwijzingen niet meer in de taal van de arbeiders zou worden gegeven.

Uit het verslag over de discussie met de zaal blijkt dat een aantal van de aanwezigen overtuigde esperantisten waren. Zij drongen aan op een fundamenteel onderzoek naar de mogelijke alternatieven die het Esperanto kan bieden voor de hier behandelde problematiek. gvd

P.W.H. Fasol (red.), *De toekomst van het Nederlands in de Europese Unie.* Voorzetten, nr. 45, 's Gravenhage, 1994.

Nu toch in 't Nederlands

In ons mei-juninummer van 1994 besteedden wij ruime aandacht aan het toen pas verschenen boek „La ricerca della lingua perfetta" van Umberto Eco. We meldden toen dat er bij de uitgever van vorige vertalingen van werk van Eco geen vertaling op stapel stond, en dat we andere uitgeverijen niet stuk voor stuk konden afbellen om navraag te doen. Nu kregen we van het Esperanto-Centrum Nederland bericht, dat weldra *Europa en de volmaakte taal*, de Nederlandse vertaling van „La ricerca...", uitgegeven door Agon in Amsterdam en De Arbeiderspers in Vlaanderen, in de boekhandel zal liggen. (ISBN 90 515 7187 9, prijs: 49,90 NLG) Indien de boekhandel van FEL gunstige voorwaarden kan bekomen, kan het boek eventueel ook bij ons worden besteld. Wij doen navraag.

Esperanto – een automerk misschien?

In augustus en september 1994 gaven 813 op goed geluk op straat aangesproken Duitsers hun mening over Esperanto. De enquete werd uitgevoerd door 25 vrijwilligers-esperantisten op initiatief van de Duitse Esperantovereniging. Het resultaat verscheen in *Esperanto* (maart 1995, p. 43), waaruit wij de informatie overnemen.

Het enquête-formulier werd uitgewerkt door Joachim Marcks, en bevatte vijf vragen:

1. Wat zegt U het woord Esperanto?
2. Heeft U ooit vreemde talen geleerd? Gedurende hoeveel jaar?
3. Kon U die talen ooit gebruiken (vaak/zelden/nooit)?

Alleen aan wie op vraag 1 antwoordden dat Esperanto een taal is, werden vragen 4 en 5 gesteld:

4. Is U voorstander van het Esperanto als schoolvak? Als taal voor Europa?
5. In hoeveel landen zijn er Esperantosprekers (geen/minder dan 50/meer dan 50)?

Ziehier een samenvatting van de antwoorden (wanneer bij de percentages twee getallen worden gegeven, dan geeft het eerste getal het percentage van het aantal antwoorden; het tweede getal geeft het percentage op het totaal aantal ondervraagde personen (red.)):

1. 507 mensen (62 %) identificeerden Esperanto als taal. Enkelen voegden eraan toe: „kunstmatig, gemengd, wereld-, voor Europa", maar slechts weinigen wisten meer dan dat.

2-3. 159 personen (20 %) leerden geen vreemde taal; 589 (72 %) leerden Engels, gemiddeld gedurende 6 jaar. 492 gaven nadere informatie over het gebruik van die taal: 213 (43 % van die 492, ± 25 % van het totaal) gebruiken ze vaak, vooral beroepsmatig; de rest 57 % (± 33 % van het totaal) geeft toe ze zelden of nooit te gebruiken.
311 personen (38 %) leerden Frans, meestal gedurende 2 à 5 jaar. 217 gaven informatie over het gebruik ervan: 24 % (± 6 % van het totaal) gebruikt ze vaak; 76 % (± 18 % van het totaal) zelden of nooit.
Latijn leerden 80 mensen (10 %); Russisch 50 (6 %).

Twee van de ondervraagden kenden klaarblijkelijk Esperanto. (Daaruit kan men echter geen cijfer afleiden over het aantal Esperanto-sprekers in Duitsland!)

4. Van de 507 mensen die Esperanto als taal konden identificeren, waren 272 (54 %; ± 33 % van het totaal) voorstander voor de invoering van het Esperanto als schoolvak; 175 (35 %; ± 20 % van het totaal) waren tegen; 11% (± 7 % van het totaal) hadden geen mening.
Vaak werd echter opgemerkt: „het Engels fungeert reeds als wereldtaal, we hebben er geen andere nodig" of „onze kinderen moeten reeds genoeg leren zonder Esperanto."
Als taal voor Europa genoot Esperanto de steun van 243 van de 507 ondervraagden (48 %; ± 30 % van het totaal); 211 (42 %, ± 25 % van het totaal) waren tegen; 10 % (± 6 % van het totaal) had geen mening. Voorstanders wierpen bij voorbeeld op dat een gemeenschappelijke taal voor Europarlementairen een bezuiniging op vertaalkosten zou betekenen of dat het taalnadeel voor andere landen dan Frankrijk en Groot-Brittannië zou verdwijnen.
5. Volgens slechts 4 mensen (0,8%; ± 0,5 % van het totaal) wonen er nergens esperantisten; 170 (34 %, ± 18 % van het totaal) zijn ze in minder dan 50 landen vertegenwoordigd; 246 (49 %; ± 30 % van het totaal) meenden – correct trouwens – dat er in meer dan 50 landen esperantisten zijn.

Volgens *Esperanto Aktuell* is de enquête omwille van het grote aantal ondervraagden „vrij representatief". Zij vinden het verheugend dat de meerderheid Esperanto als een taal identificeert, al weten zij dan vaak niet meer dan dat ze zich enigszins van andere talen onderscheidt als zijnde „kunstmatig, wereld-... De meerderheid van wie iets over Esperanto weet, neemt er een positieve houding tegenover aan, vooral om zijn idealistisch imago, over de concrete mogelijkheden die het Esperanto voorstelt, weten de meesten echter weinig of niets.

Nieuwe wegen of regionale variant?

In *El Popola Ĉinio* (1995/4, p. 25) troffen we een artikel van Bruno Vogelmann aan over het gebruik van het achtervoegsel -iĝ-. Wij weten dat het een van de lastigste aspecten van het Esperanto is, en nemen daarom het artikel over, al gaan we niet akkoord met de inzichten van de auteur. Eerst en vooral heeft het achtervoegsel -iĝ- wel degelijk verschillende functies (zie ABC-Gramatiko, p. 129-130), terwijl het gebruik van -iĝ- voor het passief in het gebruik vrij courant is.
De oplossing die Vogelmann voorstelt is – hoewel grammatikaal correct – niet zo wijd verbreid, maar ze kent bijvoorbeeld in Duitsland veel aanhang. Daarenboven is ze vrij gecompliceerd en kan men evengoed de meer gebruikelijke samengestelde vormen aanwenden. Hoewel de begrijpbaarheid van de taal erdoor niet in het gedrang komt – alles gebeurt immers volgens de regels – ontwikkelt zich zo wel een soort regionale variant. Tenslotte nemen we het artikel in het Esperanto over, omdat het vooral gedegen Esperantosprekers aanbelangt, anderzijds beantwoordt het zo ook aan de vraag van velen naar teksten in het Esperanto in *Horizontaal*.

La sufikso -iĝ- ofte misuzatas, aŭ: skribite en kunmetita pasivo: la sufikso -iĝ- ofte estas misuzata. Pri la uzo de -iĝ- ni trovas klaran prezentaĵon en PAG de Esperanto. Ĉi tie mi volas lumigi nur tri kazojn de uzado: 1. la kazon de ŝanĝo en kvalito; 2. la uzadon anstataŭ regula pasivo; 3. la uzadon anstataŭ la refleksiva formo.
La ŝanĝo de kvalito montratas per la ekzemploj: la akvo varmiĝas, la ĉielo bluiĝas, la frukto maturiĝas. La sufikso -iĝ- sekvas ĉiam adjektivon. Tio estas la normala uzo de -iĝ-.
En kazo de pasivo ni evitu la sufikson -iĝ-, ĉar ofte la frazo estas miskomprenebla, ekzemple la frazo: li laŭdiĝis. Se ni demandas: Kiu laŭdis? ni konstatos, ke la frazo „li laŭdiĝis" enhavas du eblojn:
– Li estis laŭdata (de aliaj).
– Li laŭdis sin (sin mem).
ĉar ofte oni uzas -iĝ- por esprimi la refleksivon.
En kazo de refleksivo estas ofte uzataj frazoj kiel: „mi sidiĝis", kiam oni volas diri, ke mi sidigis min. Sed „mi sidiĝis", se erare uzata anstataŭ pasivo, povas ankaŭ signifi: iu sidigis min, eble per premo sur la ŝultrojn. Tiukaze ni devus diri: „mi estis sidigata."
PAG (§ 119 D) diras klare, „ke oni ne uzu la medialan voĉon anstataŭ pasivo, kiam aganto devas esti subkomprenata." Tial estas ege rekomendinde eviti la sufikson -iĝ- por anstataŭi la pasivon. Cetere ekzistas multe pli elegenta eblo uzi kurtigitan formon de pasivo, ne pere de -iĝ-, sed pere de la sufiksoj -at-, -it-, -ot-. Do, anstataŭ „li laŭdiĝis" ni povas tute korekte diri „li laŭdatis" kun la avantaĝo, ke tio estas pura pasivo, ne tiu embarasa „laŭdiĝis". Simile ni povas formi: li laŭdatos, li laŭdatas, li laŭditos ktp. Por la aktivo ekzistas la sama eblo de kurtigitaj formoj: Anstataŭ: „ili estis manĝantaj" ni povas diri: „ili manĝantis"; anstataŭ: „ili estos manĝintaj" ni povas diri: „ili manĝintos". Tiuj formoj estas tute naturaj, ĉar en pluraj naciaj lingvoj jam ekzistas tiuj kurtigitaj formoj.
Estas interese, eĉ plezurige, trapensi ĉiujn eblajn formojn. Kelkaj estas eblaj certe nur en raraj kazoj. Ĉiukaze tiuj formoj helpas eviti miskomprenojn kaj dusencaĵojn.
Ni devus ankaŭ pripensi, ke multaj homoj, kiuj ne apartenas al hind-eŭropa lingvofamilio, bezonas internacian lingvon kun plejeble granda reguleco kaj unusenceco.

SLEUTELGAT – Rechtzetting
In ons vorig nummer vermeldden we – zonder voldoende controle – dat voor 't eerst *Ons Erfdeel* in zijn bibliografische notities gewag maakte van Esperantovertalingen van Nederlandstalige boeken. Geert Vanhecke maakte ons op deze vergissing attent. Reeds vroeger vonden ook de gegevens van *Ŝanco por feliĉo*, de vertaling van het bekende boek van Phil Bosmans, „Menslief ik hou van jou", hun weg naar die bibliografische notities. Onze excuses. Misschien moeten uitgevers van vertalingen uit het Nederlands naar het Esperanto wat meer initiatief nemen, en zelf de redactie van *Ons Erfdeel* op de hoogte brengen van het verschijnen van zo'n vertaling. Wij kunnen zo'n nieuwe vertaling nu reeds in het vooruitzicht stellen. *Kobo*, de Esperantoversie van Ernest Claes' „Kobeke", – vertaald door Cor Bruins – is reeds in een vergevorderd stadium van uitgave. Het verschijnen kan tegen het einde van het jaar worden verwacht.

Een internationaal, wetenschappelijk congres

ETNA '95
van 26 juni tot 5 juli in Poprad/Slovakije

Etna is een samentrekking van de woorden *ETno* en *NAturo*. Het is de naam voor een internationaal forum van het projekt „Taal-Cultuur- Ekologie" dat onder de auspiciën van de Internationale Academie van Wetenschappen van San Marino (AIS) en van Wereldsamenwerking voor Opvoeding, Wetenschappen en Cultuur (*Monda Kunagado*) plaats heeft als een bijdrage aan het Decennium voor Culturele Ontwikkeling van de UNO en van Unesco (1988-1997) en van het Europees Jaar van de Natuurbescherming.

Dit forum is een poging om de wereldproblemen te benaderen vanuit een etnisch standpunt. Het is de bedoeling om de verbanden tussen etnische groepen en de natuur te onderzoeken vanuit spiritueel, sociaal en ecologisch oogpunt. In dit eerste forum zal de aandacht voornamelijk gaan naar de etnische groepen van de Europese beschaving en hun betrekkingen met de gematigde en subtropische zones: welke zijn de invloeden van de omgeving op de mens als individu, zijn taal en zijn cultuur; welke rol spelen internationale talen hierin; hoe zich gedragen betreffende de bescherming van etnische talen, culturen en omgeving...

Het initiatief voor dit forum gaat uit van de „Akademija Novego Myslenia" (Academie voor het Nieuwe Denken) in Moskou. Het Forum (wetenschap) wordt omkaderd door een Folklorefestival (kunst) op 1 en 2 juli en de Internationale School voor een Ecologische Levenswijze (onderricht) van 26 juni tot 5 augustus. Bovendien voorziet het programma een snelcursus Slovaaks en Esperanto (van 21 tot 25 juni) en toeristische uitstappen

met o.a. deelname aan Oecumenische Feesten van Cyrillus en Methodus.

In de rand van het programma wordt ook nog een herdenkingstentoonstelling van Tibor Sekelj geopend. Deze merkwaardige esperantist en ontdekkingsreiziger werd namelijk geboren in Sobota, dat nu tot Poprad behoort.

De voertalen voor het Forum zijn voorlopig Slovaaks, Engels en Esperanto. Er wordt nog gezocht naar vrijwilligers voor vertaling naar Duits, Frans, Russisch... Die mogen overigens gratis deelnemen. Deelnameprijs aan het ganse programma (van 26 juni tot 5 juli) en verblijf in 3-sterren hotel kost 690 USD. Er zijn nog heel wat andere formules en kortingen mogelijk. Brochures en inschrijvingsformulieren zijn te bekomen op het Esperantocentrum. id

Ooit uitverkocht!
Een kenmerk van elke boekhandel, ook van een Esperantoboekhandel, is, dat er veel „oude" titels voorradig zijn. Daarom worden in het moderne boekbedrijf vele titels reeds na enkele maanden gedumpt. Toch gebeurt het wel, dat een boek echt niet meer te krijgen is. Dat is het geval voor de eerste *Asteriks* en de eerste *Tinĉjo* in het Esperanto. Andere beleven gelukkig een herdruk. Maar, wacht niet tot het te laat is, ooit gaat het laatste exemplaar onherroepelijk over de toonbank.

Souvenirs en vooruitzichten

Op 17 maart zagen we in de Esperantoclub in Antwerpen het eerste deel van de videoband over de reis van de familie Van der Bruggen, samen met een groepje jongeren: met de Trans-Siberië-expres naar Seoel. In dit eerste deel maakten we de reis mee van Moskou tot aan de grens met China. De beelden van de weidse landschappen waren enig mooi. Maar we geraakten in vervoering door de versiagen over de ontmoetingen met esperantisten. Op 3 plaatsen werd de reis onderbroken voor bezoeken bij *samideanoj*. De sfeer van hartelijkheid en van opgewonden blijheid is niet weer te geven op papier. Het is gewoon aandoenlijk om te zien hoe mensen, die materieel zo weinig bezitten zoveel menselijke warmte kunnen geven.

Hedwig Igné, die de video-opnames maakte en van commentaar voorzag, geraakt niet uitgepraat over dit avontuur. Ze schrijft nog geregeld brieven en zendt pakketjes om de ergste noden van de nieuwe vrienden wat te lenigen. Haar vrienden geraken sterk geïnteresseerd in Esperanto door haar boeiende verhalen. Zoiets is eigenlijk voor iedereen mogelijk, die een grote reis wil ondernemen. Het volstaat om alles wat voor te bereiden en te onderzoeken waar er contacten met esperantisten mogelijk zijn. Op het Esperantocentrum willen we u uiteraard op weg zetten om die adressen te zoeken.

We geven tevens nog een opsomming van enkele Esperanto-ontmoetingen in de omgeving, die nog niet vermeld werden in de vorige nummers van *Horizontaal* onder deze rubriek.

☆ Van 28 tot 30 april gaat in het Kardinal-Wendel-Haus in Homburg/Saar nog eens een cultureel weekend door, met Esperantocursussen op 3 niveau's, een lezing, een uitstap en een kinderprogramma. De lezing wordt verzorgd door niemand minder dan prof. Selten, Nobelprijswinnaar in 1994. Hij spreekt uiteraard over zijn specialiteit, de Speltheorie.

☆ Op 7 mei is er weer een drielandenontmoeting in Terblijt bij Maastricht.

☆ De Hongaarse esperantisten hebben een nieuw Toerismebureau opgezet. Dat organiseert vanaf mei conferenties, talencursussen, culturele programma's en toeristische bezoeken, o.a. aan befaamde Hongaarse kuuroorden.

☆ Al wel eerder vermeld maar zeker niet te vergeten is het Europese-Unie-congres van 2 tot 6 juni in Parijs.

☆ Het Cultureel Esperanto Centrum (KCE) van La-Chaux-de-Fonds in Zwitserland kondigde zijn programma voor de zomermaanden aan. Het omvat vooral programma's voor gevorderde intellectuele esperantisten.

☆ Het 68ste SAT-kongres (Sennacieca Asocio Tutmonda) gaat door van 15 tot 22 juli in Maribor (Slovenië).

☆ Mensen die Esperanto in familieverband gebruiken, worden uitgenodigd van 5 tot 12 augustus in Tata (Hongarije).

Tot daar een kleine keuze uit de meer dan 200 mogelijkheden van Esperantobijeenkonsten, die vermeld werden in *Heroldo de Esperanto*, dat nummer is trouwens gratis te verkrijgen bij de uitgever (zie aankondiging op p. 19).

Tenslotte vermelden we nog een oproep van het Lyceum van Plombières. Op 28 mei vindt daar het 2de Euregio Forum van de vereniging Genealogie zonder Grenzen plaats. Er zal een infostand over Esperanto opgesteld worden. De heer Jacques, directeur van het Lyceum, hoopt op het bezoek van enkele esperantisten om hem te steunen in zijn opzet om de bruikbaarheid van Esperanto aan te tonen. id

De teksten met de gegevens over de programma's van de clubs moeten op de redactie toekomen vóór 1 juni 1995. De publikatie van redactionele teksten gebeurt gratis. Voor advertenties raadplege men het Esperantocentrum te Antwerpen.

AALST
La Pioniro
De bijeenkomsten hebben plaats om 20.00 uur in CC De Werf, Molenstraat, Aalst, 4de verdieping, zaal 3. Inlichtingen: H. Dossche, Asserendries 103, 9300 Aalst, tel.: (053) 70 17 89.

vrijdag 9 juni: Om 19.30 uur maken we kennis met de Chinese keuken in restaurant Yok-Tha, Vrijheidstraat 38, 9300 Aalst.
zaterdag 24 juni: Gaby is onze gids voor een wandeling door het Pajottenland. We starten om 14.45 u. aan de kerk van St.-Ulriks-Kapelle.

ANTWERPEN
La Verda Stelo
Alle programma's hebben plaats in het Esperantohuis, Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen, in het clublokaal op de eerste verdieping. De clubavond begint om 20.00 uur. Het clublokaal is toegankelijk vanaf 18.30 uur.
vrijdag 5 mei: André Staes: *Strategiaj demandoj de la Esperanto komunumo*, hoe staan jonge niet-esperantisten tegenover een internationale taal?
vrijdag 12 mei: ANTWERPEN '95: *Turisma kaj gastronomia renkontiĝo.* Een F.E.L.-aangelegenheid met als thuisbasis de salons van *La Verda Stelo*. Je hebt je reeds ingeschreven, fantastisch; breng je goed humeur mee, al de rest is voorzien.
zaterdag 13 mei: ANTWERPEN '95: Hoe het verder gaat.
zondag 14 mei: ANTWERPEN '95: Verwenning tot de laatste minuut.
vrijdag 19 mei: Ivo Durwael, na enkele jaren van bezinning weer aan het roer van FEL. Over zijn plannen voor de toekomst wordt hij aan de tand gevoeld door het wel zeer arglistig en kritisch „groene ster"-publiek.
vrijdag 26 mei: *Mazi en Gondolando*: Esperanto op video, dank zij onze Oostendse vriendin Flori krijgen we nu reeds de kans onze ideeën te spuien over deze wel zeer opmerkelijke TV-filmcursus.
vrijdag 2 juni: Manuel Halvelik: Een religieuze en wetenschappelijke verklaring over de *Stelo de Betlehemo*. Als je die dag vrij houdt, houden wij voor jou een stoel vrij.
vrijdag 9 juni: Hedwig Igné: Op 17 maart kwamen we aan de grens van China, we reizen nu door tot het einddoel Seoel.
vrijdag 16 juni: Clara Claes kaj Peter Ameye gingen met dezelfde groep op safari in Kenia, met de hulp van glasheldere dia's doen zij het verhaal van een andere cultuur en wilde beesten.
vrijdag 23 juni: Indien we het geluk hebben dat onze *honora* Jules zijn spiegeltje bij zich heeft, dan kunnen we tijdens deze *Konversacia vespero* nog eens zien hoe men goed leert prononceren in de internationale taal.
vrijdag 30 juni: Ivo Durwael: over evolutiefasen in het menselijk leven die telkens terugkeren, *La Spiralo de la Homa Vivo.*
vrijdag 7 juli: Michael Cwik: een wel zeer belangrijk discussiethema in de huidige maatschappij is „Federalisme", na de lezing wordt een debat niet uit de weg gegaan, je neemt toch deel?
vrijdag 14 juli: Pagina 1024 in PIV: **sponsoro-vespero**: de voorzitter van L.V.S. bakt pannekoeken, de leden mogen deze mits afgave ener bescheiden som belgaj frankoj opeten. De totale winst gaat naar de kassa van *La Verda Stelo* (Er wordt gebakken van 19.00 tot 21.45).

BRUGGE
Paco kaj Justeco
De activiteiten van onze club hebben in principe plaats op donderdagavond vanaf 20.00 uur in het Hof van Watervliet, Oude Burg 27, 8000 Brugge. Op de 2de en 4de donderdag praatavond indien er geen andere activiteit is aangekondigd. Info bij dhr. G. Maertens, tel.: (050) 35 49 35.

donderdag 11 mei: Geen vergadering, wel gezamenlijk bezoek aan Antwerpen '95 op zaterdag 13 mei.
donderdag 25 mei: Geen vergadering wegens officiële feestdag.
donderdag 8 juni: Geleide wandeling.

GENT
La Progreso
Iedere 4de vrijdag van de maand gewone clubvergadering in ons lokaal *„La Progreso"*, Peter Benoitlaan 117, 9050 Gentbrugge, tel.: (09) 230 16 77. De bijeenkomst begint om 20.00 uur. Tijdens het schooljaar zijn er conversatieavonden op de 2de woensdag van 19.00 tot 20.45 uur in de Volkshogeschool, Bargiekaai 1 (1ste verdieping). Inlichtingen bij Katja Lödör, tel. (09) 230 16 77 of (09) 221 10 02.

maandag 5 juni: Wandelzoektocht door een interessant maar minder ge-

Fonds Vanbiervliet: vrijwilligers gezocht
In vorige nummers van Horizontaal (1993/2, p. 10, ...) werden het ontstaan en de werking van het Fonds Vanbiervliet reeds behandeld.
De stadsbibliotheek van Kortrijk zorgt voor de huisvesting van het fonds, maar de werking is volledig afhankelijk van vrijwilligers. De twee voornaamste medewerkers, Cesar Vanbiervliet en Jan Hanssens, zijn in de voorbije jaren overleden. De derde vrijwilliger, Lucien Giloteaux, doet zijn best om de bibliotheek draaiende te houden, maar de taak is te zwaar voor één persoon (die bovendien van over de Franse grens komt).
Binnen de Kortrijkse Esperantogroep werd een groepje vrijwilligers gevormd, dat de opgelopen achterstand tegen het einde van het jaar weg wil werken. Voor het verhuizen van de bibliotheek naar een meer geschikt lokaal en om de goede werking van de bibliotheek ook in de toekomst te verzekeren, worden nog enkele personen gezocht die af en toe een (halve) dag willen meehelpen. Kennis van bibliotheekwezen of van Esperanto is niet noodzakelijk (maar uiteraard nuttig).
Als alles vlot verloopt, zou de bibliotheek eind 1995, begin 1996 terug goed moeten functioneren. Op dat ogenblik kan gedacht worden aan bijkomende taken, zoals regelmatige contacten met andere Esperanto-bibliotheken (waarvoor iemand nodig is die de correspondentie kan verzorgen) en het registreren van de getypte fiches in een computerbestand (misschien met het programma ISIS). Voor dit laatste zal een PC met ruime opslagcapaciteit nodig zijn; het eigenlijke tikwerk kan grotendeels door een vrijwilliger thuis uitgevoerd worden.
Geïnteresseerden zijn welkom bij Jean Pierre Allewaert, Tarwelaan 10, 8500 Kortrijk, tel. (056) 20.07.96. RR

kend deel van Gent. Het „miljoenenkwartier" werd gebouwd na de Eerste Wereldoorlog, op de terreinen van de wereldtentoonstelling van 1913. Vertrek in de Kring van Sint-Pieters-Aalst, op **Pinkstermaandag** (en niet op zaterdag zoals eerder vermeld!), vanaf 14.00 uur. Voor de broodjesmaaltijd 's avonds moet vooraf worden ingeschreven.

vrijdag 23 juni: Johan Van Eenoo vertelt over volksmuziek en illustreert dit o.a. met de doedelzak. Om 20.00 uur in ons clubhuis.

HASSELT
Esperanto Hasselt
We vergaderen normaal gesproken op maandagavond vanaf 20.00 uur in het Cultureel Centrum, Kunstlaan 5. Inlichtingen over het programma kunnen worden verkregen bij Marcel Aerts, tel.: (011) 25 34 67.

maandag 8 mei: Praktijklessen.
maandag 12 juni: Praktijklessen.

Door een slordigheid van de redactie werden de programma's van Hasselt op 9/1, 6/2, 6/3 en 3/4 in de laatste twee nummers van *Horizontaal* niet vermeld. Onze verontschuldigingen daarvoor. (gvd)

HOUTHALEN
Houthalense Esperantogroep
Iedere 2de dinsdag van de maand, gewone clubvergadering in het Cultureel Centrum „De Drij Berlengs" (boven de bibliotheek), Vredelaan 36, Houthalen (Centrum). Programma's beginnen om 20.00 uur, gevolgd door cursus voor beginners. Info bij Alfons Lijnen, tel. (011) 52 20 74.

dinsdag 9 mei: 7de les uit „Esperanto Programita": het eerste ontbijt op een internationaal congres.
zondag 21 mei: Natuurwandeling in de Laambroeken, met Hugo Pluymers. Bijeenkomst „Café Brouwershuis", Grote Baan 116, vanaf 12.00 u. Wij vertrekken voor onze wandeling om 14.00 uur. Laarzen meebrengen!
dinsdag 13 juni: 8ste les uit „Esperanto Programita": de huidige tijd, onze klok.

KALMTHOUT
La Erikejo
De 3de donderdag van de maand om 20.00 uur in restaurant Cambuus, Heidestatieplein 10, 2920 Kalmthout, tel. (03) 666 42 58.
Inlichtingen: Wim De Smet, Hertendreef 12, 2920 Kalmthout, tel.: (03) 666 99 49.

donderdag 18 mei: Edward Spitaels behandelt: „Meewerken aan een vakwoordenboek".
donderdag 15 juni: Avondwandeling in Kapellenbos. We vertrekken aan het station van Heide om 20.00 en om 20.15 uur aan de Vijverslei, tegenover taverne Jagersrust.

KAPELLE
Zelanda Esperanto-Grupo
Omdat wij niet over een vast lokaal beschikken, worden we telkens bij een ander clublid te gast ontvangen. Onze avonden, gewoonlijk de laatste vrijdag van de maand, beginnen om 19.30 uur. Inlichtingen over het programma en plaats van samenkomst bij Sally en Dies Krombeen, tel.: (01102) 41 564 of bij afwezigheid bij Rie en Kees Dentz (01180) 14 834.

vrijdag 19 mei: Bij Hans Schutijzer, Troelstraweg 235, Vlissingen. Vertaling van de wandeling door Vlissingen.
aterdag 1 juli: Wandeling o.l.v. Dies Krombeen door Domsburg, een pittoresk plaatsje waar rond de eeuwwisseling veel bekende schilders, o.a. Toorop, verbleven. Daarna gezamenlijke maaltijd.

NIEUWS VAN HET BELASTINGSFRONT

Onze oprechte dank aan getrouwe schenkers

Het is zover. De Vlaamse Esperantobond kreeg eindelijk de toezegging dat hij fiscale attesten kan afleveren voor giften ontvangen in 1993, 1994 en 1995. De schenkers moeten wel hun RIJKSREGISTERNUMMER bij de bond kenbaar maken, anders mag hij geen attest afleveren.
Wie voor 1993 zijn giften aan de Vlaamse Esperantobond op zijn aanslagbiljet vermeldde, maar bij wie die niet werden aanvaard, moet schriftelijk bezwaar aantekenen en als nog het attest aan zijn belastingscontroleur bezorgen.
Zo worden onze trouwe schenkers, na de misstap van 1992, althans voor 1993 toch nog beloond. Wij hopen dat dit anderen aanzet om in 1995 ook tot de schenkers te behoren. Door aan FEL te schenken dwing je de Belgische overheid om Esperanto te steunen. Om dat te illustreren geven we hier een vergelijking tussen de grootte van uw gift en wat die gift U werkelijk kost, m.a.w. welk deel van uw gift uiteindelijk door de overheid wordt gedragen.

Maximum netto inkomen (voor 1993)	Uw werkelijke kost op 1 000,– fr.	Wat u moet storten indien u werkelijk 1 000,– fr. wil afstaan
253 000 fr.	750 fr.	1 333 fr.
335 000 fr.	700 fr.	1 429 fr.
478 000 fr.	600 fr.	1 667 fr.
1 100 000 fr.	550 fr.	1 818 fr.
1 650 000 fr.	500 fr.	2 000 fr.
2 420 000 fr.	475 fr.	2 105 fr.
+ 2 420 000 fr.	450 fr.	2 222 fr.

KORTRIJK
Koninklijke Esperantogroep La Konkordo
De stadsbibliotheek van Kortrijk beschikt over een uitgebreid Esperantofonds. Er is steeds gelegenheid dit fonds te bezoeken na afspraak met Jean-Pierre Allewaert (tel. (056) 20 07 96). Bij hem kan tevens informatie over het programma van de club worden gevraagd.
Clubavonden en cursussen vinden plaats op de 4de maandag van de maand om 19.30 uur in de Jeugdherberg van Kortrijk, Passionistenlaan 1 A, 8500 Kortrijk.

maandag 22 mei: Praatronde waarin iedereen die wil, het woord krijgt.
maandag 26 juni: Gilbert Cardoen geeft commentaar bij zijn videomontage over zijn recente reis naar India.

LEUVEN
Esperanto 2000
Wij leven mee met de studenten, ons seizoen loopt van september tot juni. De woensdagavond is onze vaste avond (met verschillende cursussen). „Laborvespero" op de 1ste en 3de woensdag en op de 2de woensdag van de maand ons speciaal programma tijdens VESPERO 2000. Start telkens om 19.30 uur in het Cultureel Centrum, Romaanse Poort, Brusselsestraat 63 (bij het ziekenhuis).

woensdag 10 mei: Marc Vanden Bempt geeft een overzicht van de resultaten van de enquête rond de kennis van/en interesse over Esperanto van de man en vrouw in de straat te Leuven op 1 oktober 1994.
woensdag 14 juni: Bert Vanhoven weet ons duidelijk te maken wat er nu zo vernieuwend en beter is met de nieuwe Nederlandse spelling. Of gaat hij veeleer laten weten waarom het nu toch weer niet beter is?

LIMBURG
Esperanto Limburg
De vergadering heeft plaats in het Cultureel Centrum „De Drij Berlengs" (boven de gemeentelijke bibliotheek), Vredelaan 36, Houthalen (Centrum), tenzij anders vermeld.

zondag 21 mei: Hugo Pluymers neemt ons mee naar de Laambroeken voor een natuurwandeling, met enkele verrassingen. Alle esperantisten worden hierop uitgenodigd, liefst met laarzen. Samenkomst: Café „Brouwershuis", Grote Baan 116, Houthalen-Centrum vanaf 12.00 uur. Vertrek naar de Laambroeken om 14.00 uur.
zaterdag 17 juni: Beringen: „De nacht van de Kunst" in Koersel, vanaf 17.00 uur. Inlichtingen bij Theo Geerdens, tel.: (011) 43 30 78.
dinsdag 27 juni: Ons Esperanto Wereldcongres in Tampere, Finland, door Jos Vandebergh.
dinsdag 25 juli: Internationaal corresponderen in het Esperanto, door Jos Vandebergh.

LIMBURGSE DAG 1995
op zaterdag 19 augustus te Sint-Truiden, hou de plaats in je agenda vrij en... men zegge het voort!

OOSTENDE
La Konko
De vergaderingen gebeuren in de voormalige stadsschool „Vercamer", Northlaan 14, Oostende-Mariakerke. Inlichtingen bij dhr. André D'Hulster, tel.: (059) 80 06 95; dhr. Marc Cuffez, tel.: (059) 80 85 17; dhr. R. Wylleman, tel.: (059) 50 27 08.

Cursussen:
1ste jaar volwassenen op donderdag van 13.45 tot 15.45 uur, op 4 en 18 mei.
2de jaar volwassenen op maandag van 19.00 tot 21.00 uur, op 8 en 15 mei.
Jongerencursus in de Vercamerschool, elke woensdagnamiddag.
Jongerencursus in de Van Glabbekeschool: op dinsdag en vrijdag van 12.30 tot 13.30 uur.
NIEUW: Cursussen voor jongeren tussen 9 en 12 jaar in de Conscienceschool.

zaterdag 10 of zondag 11 juni: De Esperantogroep van Duinkerken (F) komt naar Oostende. Voor nadere gegevens neem je best contact op met de secretaris of de voorzitter.
vrijdag 23 juni: Einde-cursusjaarfeestje met uitreiking van de attesten, open-deur en woordje van de voorzitter. Begin: 20.00 uur.

BELGA ESPERANTO-FEDERACIO
invitas vin al sia ĉiujara pikniko kaj ĝardenfesto. Ĉi-jare en Huizingen, la 25an de julio 1995 je la 10a.30.
Ni speciale bonvenigas polajn gastojn. Aliĝokosto: 400,– BEF
Info: Marcel Delforge, Rue des Glacières 16, 6001 Charleroi-Marcinelle, Tel.: (071) 43 14 13

dinsdag 27 juni: Ontvangst van een groep Poolse Esperantisten, Universiteit van de 3de leeftijd uit Gorzow. BEF organiseert de uitstap, *La Konko* ontvangt en begeleidt.

ROTTERDAM
Esperanto-societo Merkurio
Samenkomsten op de 1ste en 3de woensdag van de maand, uitgezonderd juli-augustus, in Centra Oficejo de UEA, Nieuwe Binnenweg 176, Rotterdam. Aanvang 19.45 uur. Gasten zijn steeds welkom. Inlichtingen bij Piet Schuil, tel.: (010) 416 14 49.

woensdag 3 mei: Taalspel.
woensdag 17 mei: Bespreking van het thema van het Esperanto-Wereldcongres in Tampere (Finland).
woensdag 7 juni: Ieder leest een stuk voor.
woensdag 21 juni: Taalspel.
woensdag 5 juli: Bijeenkomst in ontspannen sfeer op nader te bepalen plaats.

TIENEN
La Hirundo
Wij starten met een geregeld clubavonden-programma. Ze hebben in plaats elke laatste woensdag van de maand om 19.30 uur in de lokalen van de 214de FOS „De Klimop". Inlichtingen over het programma kan je krijgen bij Bert Boon, Merelhof 8, 3300 Tienen, tel.: (016) 81 52 46. Gasten zijn steeds welkom.

woensdag 31 mei: Vespero 5.
woensdag 28 juni: Vespero 6.

FLEJA
Flandra Esperanta Junulara Asocio
Zolderbijeenkomsten: Iedere 2de en 4de zondag van de maand om 20.00 uur in het Esperantohuis (Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen) op de zolder. Iedereen is welkom vanaf 19.30 uur. Inlichtingen: Ilja De Coster, tel.: (09) 227 86 64.

SEL
Skolta Esperanto-Ligo
Inlichtingen en informatie: Arie Bouman, Driesdreef 8, B-9030 Gent, tel.: (09) 227 48 41.
Er zijn groepen in Gent, Tienen, Gembloux, Oostende en Diepenbeek.

donderdag 25 mei: SEL-Ledendag 1995 in het Gentse „Esperantodomo", Peter Benoitlaan 117, 9050 Gentbrugge.

BRUGGE *Paco kaj justeco* G. Maertens, Prins Leopoldstraat 51, B-8310, St.-Kruis-Brugge, tel. (050) 35 49 35.
BRUSSEL Emile Van Damme, Albert-I-straat 44, B-1703 Schepdaal, tel.: (02) 569 17 83.
DEN HAAG *Esperanto-Centrum Nederland (ECN)* en *Internationaal Esperanto-Instituut (IEI)* Riouwstraat 172, NL-2585 HW Den Haag, tel.: (070) 355 66 77.
(TANEF) G. van der Horst, Hengelolaan 1158, NL-2544 GT Den Haag, tel.: (070) 366 65 47.
DEN HELDER Esperanto-klubo Den Helder, Postbus 140, NL-1780 AC Den Helder.
DEURNE (TANEF) E. Spitaels, tel.: (03) 658 74 20.
DEVENTER J.S. Douma, Rembrandtkade 177, NL-7412 HL Deventer, tel.: (05700) 183 04.
EDEGEM I. Durwael, P. Gilsonlaan 5, B-2650 Edegem, tel.: (03) 440 30 92.
EINDHOVEN R. Bossong, Floraplein 23, NL-5644 JS Eindhoven, tel.: (040) 11 41 62.
ENSCHEDE (NEJ-sekcio) De Vluchtstraat 1-402, NL-7423 BE Enschede, tel. (053) 33 26 40.
GENK W. Minnen, Loskaaistraat 6, B-3600 Genk, tel.: (089) 35 07 13.
GENT *La Progreso* Katja Lödör, Peter Benoitlaan 117, B-9050 Gentbrugge, tel.: (09) 230 16 77.
GRONINGEN Esperantocentrum, Peizerweg 68-47, NL-9726 JM Groningen.
NUFARO Coranthijnestraat 69, NL-9715 Groningen, tel.: (05) 77 59 54.
HAARLEM-HEEMSTEDE *Komprenado faras pacon* C. Duivenvoorden-Kors, Kamerlingh Onnesstraat 40, NL-2014 EM Haarlem, tel.: (023) 24 57 13.
HASSELT M. Aerts, Lazarijstraat 122, B-3500 Hasselt, tel.: (011) 25 34 67.
HELMOND Toine Gremmen, Nassaustraat 3, 5707 HL Helmond, tel.: (04920) 107 04.
'S HERTOGENBOSCH S. Bosga, Rijzertlaan 46, postbus 2141, 5202 CC 's Hertogenbosch.
HILVERSUM M. Dee-Tervooren, J. Catsstraat 10, NL-1215 EZ Hilversum, tel.: (035) 21 27 17.
A.J. Middelkoop, Jonkerweg 11, NL-1217 PL Hilversum, tel.: (035) 24 33 20.
HOUTHALEN Alfons Lijnen, Grote Baan 156, B-3530 Houthalen, tel.: (011) 52 20 74.
KALMTHOUT *La Erikejo* W. De Smet, Hertendreef 12, B-2920 Kalmthout, tel.: (03) 666 99 49.
KAPELLE *Zelanda Esperanto-grupo* Sally en Dies Krombeen, Juffersweg 4 B, NL-4421 JB Kapelle, tel. (01102) 415 63.
KNOKKE A. Marmenout, Helmweg 7, B-8300 Knokke-Heist 1, tel.: (050) 60 55 35.
KORTRIJK *La Konkordo* Piet Glorieux, Werkenstraat 56, 8600 Werken, (051) 56 90 30.
LEEUWARDEN Y. Weidema, Goutumerdijk 18, NL-9084 AE Goutum, tel.: (058) 88 26 10.
LEUVEN *Esperanto 2000* Roger Goris, Rue Ménadastraat 44, 1320 Hamme-Mille, tel.: (010) 86 01 12.
LIMBURG Albert Claessen, Zonnebloemstraat 13, B-3590 Diepenbeek, tel.: (011) 32 36 03. — Jos Vandebergh, Ambachtstraat 39, B-3530 Houthalen-Helchteren, tel.: (011) 52 19 43 (kantoor).
MIDDELBURG zie KAPELLE
NIJMEGEN *Esperantoclub Zamenhof* G.H.M. Wulfers, Lindanusstraat 16, NL-6525 PV Nijmegen, tel.: (080) 55 15 05.
(NEJ-sekcio) Jacob Canisstraat 2, NL-6521 HL Nijmegen, tel.: (080) 22 26 95.
OOSTENDE *La Konko* Marc Cuffez, Elisabethlaan 295, B-8400 Oostende, tel.: (059) 80 85 17.
ROTTERDAM J. Quispel, Maarland 4, NL-3075 JV Rotterdam, tel.: (010) 419 82 01.
Merkurio P. Schuil, Viskaarweg 145, NL-3192 DM Hoogvliet, tel.: (010) 416 14 49.
SAT-rondo W. v.d. Blink, Almstein 133, NL-3085 NC Rotterdam, tel.: (010) 480 69 64.
TERNEUZEN *Zeland-Flandruja Esperanto-Grupo* J. den Toonder, Axelsestraat 6, 4537 AJ Terneuzen.
TIENEN B. Boon, Merelhof 8, B-3300 Tienen, tel.: (016) 81 52 46.
TURNHOUT G. Duyck, Het Bergske 35, B-2360 Oud-Turnhout, tel. (014) 42 48 08.
UTRECHT dhr. Punt, Maniladreef 73, NL-3564 JB Utrecht, tel.: (030) 61 69 67.
VOORBURG *Esperantogroep Voorburg,* M.H. Erasmus-van Zadelhoff, Laan van Oostenburg 40, NL-2271 AP Voorburg, tel.: (070) 38635 29; D. Ederveen: tel.: (070) 386 66 53.
WIJLRE *Esperantogrupo Marnolando* Tienbundersweg 38, NL-6321 CR Wijlre, tel.: (04450) 12 48.
ZAANDAM *Esperantocentrum* Postbus 433, NL-1500 EK Zaandam, tel.: (075) 16 69 31.
ZEIST C.H. Romijn-Born, Dr. S. Jacoblaan 28, NL-3707 VK Zeist.

Senpaga ekzemplero de *HEROLDO de ESPERANTO*

La printempa duobla numero de *HEROLDO de ESPERANTO* enhavas detalan liston de ĉiuj plej gravaj feriaj renkontiĝoj, seminarioj, internaciaj kursoj, kunvenoj kaj kongresoj, kiuj okazas en Esperanto ĉie en la mondo.
La listo por 1995 detaligas datojn, adresojn kaj programojn kaj priskribas pli ol 200 aranĝojn.
Oni povas senpage ricevi la supre menciitan duoblan numeron, marpoŝte, mendante ĝin ĉe la redakcio (Via Sandre 15, 10078 Venaria Reale, Torino, Italio). Kiel konate, *HEROLDO de ESPERANTO,* fondita en 1920, estas la plej populara gazeto en la internacia lingvo kaj estas eldonata de laŭleĝe registrita kultura societo sen profita celo.

Esperanto en la televido
Mi sukcesis ricevi la respondecon pri televida elsendo pri Esperanto. 13minutan elsendon oni povas rigardi kvarfoje ĉe la televida ĉeno Canal J, tute destinita al infanoj jaraĝaj inter 7 kaj 14. Tiu elsendo nomiĝas Regarde le monde (Rigardu la mondon).
Ĝis disvolviĝas tiele:
1. raportaĵeto prezentante la Esperanto-movadon;
2. raportaĵo pri ĉiutaga vivo de 9jara knabino per Esperanto. Tiun raportaĵon ni filmos en la famkonata kastelo de Grésillon (Baugé), kie okazos internacia infana renkontiĝo inter la 15a kaj 29a de aprilo 1995.
3. debateto inter Michel Duc Goninaz, esperanta tradukisto, kaj profesoro ĉe la universitato de Aix-en-Provence, kaj 5 infanoj kiuj tute ne konas Esperanton. Tiu ĉi estos do al ili prezentita kaj Duc Goninaz respondos iliajn demandojn.

MI ♥ ESPERANTON

Groene rekening
Geld beleggen en tegelijker tijd de Esperantobeweging steunen, kan, via de groene rekening. U opent een deposito bij de Vlaamse Esperantobond en strijkt elk jaar de rente op. Intussen kan de Vlaamse Esperantobond over het kapitaal beschikken om zijn werkingsinvesteringen te financieren. Voor inlichtingen bel: (03) 234 34 00.